

Григорій Перепелиця,
доктор політичних наук,
професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
директор Інституту зовнішньополітичних досліджень

ДИПЛОМАТІЯ ЯК ПРОДОВЖЕННЯ ВІЙНИ ЧИ ДОСЯГНЕННЯ МИРУ: дилема українського вибору

Анотація. Дипломатія є класичним інструментом зовнішньої політики. Оскільки війна є також формою продовження політики, то, звісно, й дипломатія є продовженням війни, хоча зазвичай, на відміну від головних воєнних засобів, її проведення спрямоване на досягнення миру в інтересах сторони, що воює. І саме тому дипломатію, як і воєнну стратегію, можна вважати мистецтвом. Отже, дипломатія є частиною ведення війни й тому спрямована як на її завершення, так і на продовження.

Викладено міркування про те, чи до снаги їй впоратися з означеною проблемою та зберегти незалежність і державний суверенітет України. Сконцентровано увагу на пошуку причин того, чому Формулу миру Володимира Зеленського так і не втілили повною мірою. Мир не настав як на глобальному, так і на регіональному рівнях, а його основні гасла виявилися декларативними. Пошук цих причин вказує на те, що остаточно руйнація світового порядку унеможливила опору на традиційні інструменти дипломатії, а зміна балансу сили призвела до втрати ідеологічних орієнтирів і нового переділу світу.

Ключові слова: війна, мир, перемога, українська дипломатія, світовий порядок, США, Європа.

Чому Формула миру не спрацювала

Формула миру загалом не могла гарантувати справедливого миру, оскільки не була забезпечена воєнною перемогою України або хоча б її силовою перевагою над росією. Саме дисбаланс України в силі не давав шансів на таку перемогу. Відсутність цих шансів великою мірою спонукала українське керівництво вдатися до дипломатичного шляху врегулювання тих питань,

яких досягають саме військовим шляхом. Адже запорукою успіху дипломатії є консенсус з опонентом або ворожою стороною з питань, які покликана розв'язати військова сила. У війні віднайти такий консенсус украй складно, оскільки в ній обстоюють антагоністичні інтереси, коли поступки однієї сторони іншій сприймають як поразку.

З огляду на такі обставини на дипломатію покладають обмежені завдання в умовах війни, як порівняти із застосуванням військової сили. Дипломатія у війнах відігравала підлеглу, другорядну роль. Її традиційну функцію зводили здебільшого до забезпечення успіху військ на полі бою: перемоги над противником або уникнення поразки у війні. Зокрема в таких межах і діє російська дипломатія, намагаючись на всіх переговорних майданчиках примусити Україну до капітуляції та забезпечити перевагу російських військ на полі битви. Українська ж дипломатія, навпаки, намагається уникнути капітуляції нашої держави, позбавити росію переваг на полі бою, не допустити її перемоги та водночас досягнути справедливого миру й отримати надійні гарантії безпеки. Головним її стратегічним завданням залишається забезпечити виживання України як суверенної держави. Не маючи достатнього силового потенціалу, українська дипломатія покладається на міжнародну підтримку з боку демократичного світу та отримання від нього відповідних безпекових гарантій. Ставку в наповненні Формули миру за відсутності перспектив членства в НАТО, зокрема й опори на принцип колективної оборони та укладення воєнних союзів, робили на пошук прихильників у відновленні глобальної безпеки, яку порушила російсько-українська війна.

Усі ці глобальні виклики, які зачіпали безпекові інтереси багатьох країн, були занесені до Формули миру. Перший її пункт стосувався ядерної безпеки, яка залишалася найбільшим глобальним викликом кінця XX та XXI століть. Другим глобальним викликом, що стосувався інтересів Глобального Півдня, була продовольча проблема. Саме її врегулювання мало б забезпечити Україні підтримку з боку більшості африканських та азійських країн.

Друга частина Формули миру була сконцентрована на проблемі завершення російсько-української війни та подоланні її руйнівних наслідків. До неї належали такі питання, як виведення

російських військ з території України та відновлення її територіальної цілісності. Лише після повернення контролю українських військ над усіма ділянками державного кордону України разом із Донбасом і Кримом має бути повне припинення бойових дій.

Далі настане фаза встановлення справедливого миру, до необхідних елементів якого планували зарахувати створення спеціального трибуналу щодо злочинів агресії росії проти України та узаконення й реалізацію механізмів відшкодування воєнних збитків коштом знерухомлених російських активів. Після завершення цих процедур можливе підписання мирного договору з росією про завершення війни.

Така процедура доволі чітко й послідовно визначає шлях до миру. Проте вже на стадії експертних груп усі положення Формули миру, а надто її другої частини, не будуть підтримані з багатьох причин, найперше через зневіру в перемозі України, яка мала б бути основною гарантією досягнення справедливого миру. Саме тому на Саміт миру, що проходив 15–16 червня 2024 року у Швейцарії, було винесено тільки питання ядерної та продовольчої безпеки, обміну полоненими всіх на всіх.

Саміт миру як відхід від перемоги до перемир'я

У Спільному комюніке Саміту миру щодо обрисів миру було зазначено, що, по-перше, будь-яке використання ядерної енергії має бути безпечним і захищеним, включно з експлуатацією Запорізької атомної електростанції, яка має перебувати під повним контролем України, відповідно до принципів Міжнародного агентства з атомної енергії та під його наглядом. Будь-яка погроза ядерною зброєю або її застосування в нинішній війні є неприпустимими. Проте положення про деокупацію ЗАЕС так і не увійшло до тексту комюніке. По-друге, у питанні продовольчої безпеки зазначено, що напади на торговельні судна в портах і на всьому шляху прямування, а також удари по цивільних портах і цивільній портовій інфраструктурі є неприйнятними. Тому вільне, повноцінне й безпечне торговельне судноплавство, а також доступ до портів у Чорному й Азовському морях критично важливі. Відповідно, українська сільськогосподарська продукція має безпечно й вільно надходити до зацікавлених третіх країн [1].

Щодо обміну полоненими визначено: «Всі депортовані та незаконно вивезені українські діти, а також всі інші незаконно затримані українські цивільні, повинні бути повернуті в Україну» [1]. Всі військовополонені мають бути звільнені через механізм повного обміну. Наголошено також, що мирне врегулювання конфлікту може бути стійким, лише якщо буде засноване на нормах міжнародного права, зокрема щодо непорушності кордонів і територіальної цілісності, хоча всі 10 пунктів Формули миру на ньому й базуються.

Загалом Спільне комюніке Саміту миру підписали 80 із 92 країн-учасників. Серед тих, хто не поставив підпис під документом, були Бразилія, Вірменія, Індія, Індонезія, Мексика, Об'єднані Арабські Емірати, Південно-Африканська Республіка, Саудівська Аравія, Таїланд і ті країни Глобального Півдня, які не збираються дотримуватись окремих положень міжнародного права та Статуту ООН.

Безумовно, Саміт миру показав повну підтримку з боку країн Заходу. Його положення прийняли не тільки демократичні країни, а й ті, які б хотіли пробачити володимирові путіну та відновити партнерство з росією, але їм довелося з різних причин доєднатися до решти європейських держав. Проте Формула миру не стала об'єднальною, і сам саміт не згуртував світ на підтримку України у війні з росією.

Тож остаточна руйнація наявного світового порядку, заснованого на міжнародному праві, унеможливила опору на традиційні інструменти дипломатії. Це стало однією з об'єктивних причин того, що Формула миру не змогла реалізувати тих надій і шляхів досягнення миру, які на неї покладали. Другою причиною була хибна стратегія Президента США Джо Байдена: «щоб Україна не програла, але й не виграла». Такий самий результат був запланований і для рф. Безумовно, росія не повинна виграти, інакше вона піде війною на Європу, яка втягне у це США, що абсолютно не входило в плани Дж. Байдена. В інтересах США також не допустити нищівної поразки росії, яка може призвести до її розпаду, адже в такому разі США втратить росію як партнера у стримуванні Китаю, що є головною стратегічною метою Сполучених Штатів. Ба більше, ймовірно, тоді величезні російські території та ресурси, включно з ядерною зброєю, перейдуть під контроль Китаю, що автоматично зробить США другорядною країною.

Отже, перемога України, яка б забезпечила справедливий мир за порадою європейських партнерів відповідно до стратегії Дж. Байдена, загалом була неможлива. Контрольована воєнна допомога Україні з боку США взагалі унеможливлювала встановлення справедливого миру, оскільки зрештою результати російсько-української війни визначатиме співвідношення сил між сторонами протистояння. За таким критерієм перемога для України є малоімовірною в короткостроковій і, можливо, середньостроковій перспективах, втім як і для росії також. Якщо вона і станеться, то виявиться пірровою.

Щоби вийти з цієї пастки, В. Зеленський в останні місяці президентського правління Дж. Байдена запропонував План перемоги. В. Зеленський був упевнений, що реалізація плану посилисть Україну і дасть українцям впевненість у майбутньому. Очевидно, таку переконаність зумовило усвідомлення, що без воєнної перемоги дипломатичний шлях не може зумовити демократичного миру [2].

Першим і чи не головним пунктом у цьому документі було запрошення України до НАТО. Було зрозуміло, що НАТО не захистить Україну, але цей крок мав би стати містком до другого саміту НАТО, де Україна має бути представлена з максимально сильною позицією. Це означало певну заміну силової переваги України над росією. Як зазначив Президент: «Це не означає членства, але є ознакою того, що Україна не наодинці й обов'язково стане членом Альянсу» [2]. Втім, протягом останніх самітів НАТО, що відбувалися вже під час широкомасштабної російсько-української війни, ніхто не наважувався надати таке запрошення через страх можливого зіткнення з росією.

Тому Україна ще раз переконалася, що вона може розраховувати тільки на самооборону. Для цього у плані передбачено другий пункт. У ньому йдеться про незворотне зміцнення української оборони. Реалізація цього пункту передбачала продовження операції Сил оборони на території росії, а також посилення українських позицій і знищення потенціалу рф на окупованій території [3].

План був цілком продуманий і реалістичний, але, знову ж таки, його реалізація цілковито залежала від допомоги партнерів, зокрема комплектування бригад резерву для ЗСУ, посилення ППО, спільного з партнерами збиття російських дронів і ракет,

інвестицій в українське оборонне виробництво, зняття обмежень на застосування далекобійної зброї, надання відповідних далекобійних можливостей і супутникових даних та інформації від розвідок у реальному часі. Та про які спільні заходи можна було говорити, коли наші партнери боялися збивати російські ракети та дрони навіть над власною територією. Така допомога в ліпшому разі виявилася суто символічною, оскільки вона не відповідала планам та інтересам НАТО і США, щоб не спровокувати напружених відносин із росією. Власне, виконання цих заходів не відповідало позиції Дж. Байдена «щоб Україна не програла, але й не виграла», що зрештою призвело до повного фіаско такої зовнішньої політики Президента США та його провалу на чергових виборах. Це позбавило Україну можливості досягнути справедливого миру.

Третій пункт стосувався гарантій безпеки України та передбачав розміщення на її території комплексного неядерного стратегічного пакета «стримування», який буде достатнім для захисту країни від будь-якої воєнної загрози з боку росії. «Пакет стримування — це факт, що Росія або йде в дипломатію, або йде до втрати її машини війни. Мир завдяки силі», — проголосив Глава Держави [3].

Передбачали, що виконання третього пункту могло б стати заміником членства України в НАТО в межах досягнення миру, навіть дипломатичним шляхом, а також висловлювали ідею розміщення миротворчих або стабілізаційних сил по лінії фронту на території України поблизу окупованих росією українських територій. Цей пункт був пов'язаний із п'ятим пунктом, який передбачав втілення ширшого безпекового контексту, що мав бути реалізований протягом більш довготривалого повоєнного часу і був розрахований на активну участь України в розбудові нової моделі безпеки й оборони Європи, за якої наша країна мала б відігравати провідну роль. Цей пункт передбачав заміщення українськими підрозділами, які здобули реальний досвід сучасної війни, застосування західної зброї та взаємодії з військами НАТО, окремих військових контингентів Збройних сил США під час їх виведення з Європи, за умови, якщо Північноатлантичний альянс наважиться їх застосовувати. «Цей український досвід має бути використаний для зміцнення оборони всього Альянсу та гарантування безпеки в Європі. Це достойна місія для наших героїв», — підсумував В. Зеленський [3].

Проте, як відомо, цей план так і не втілили. Реалізовано тільки те, що покладали на Україну та її Сили оборони. Це Курська операція про перенесення бойових дій на територію росії та стримування наступу російських військ на українській території через ураження їхнього бойового потенціалу, який значно переважає український.

При новій адміністрації Президента Дональда Трампа з усіх пунктів Плану перемоги зацікавив тільки пункт про стратегічний економічний потенціал України, який він намагається використати суто в бізнесових інтересах через підписання відповідної комерційної угоди. Те саме сталося зі втіленням інших положень Формули миру. Наприклад, у контексті першого пункту формули, замість повернення Запорізької АЕС під контроль України, у Мирному плані Д. Трампа вона має повернутися до України, але перебувати під управлінням США, а електроенергія має надходити як на підконтрольну Україні територію, так і до окупованих росією територій, включно з Кримом.

Пункт щодо продовольчої безпеки вдалося реалізувати ще до президентства Д. Трампа підписанням зернової угоди між Туреччиною та рф під егідою ООН, але згодом росія вийшла з цієї угоди. І тільки завдяки бойовим діям Сил оборони України Чорноморський флот рф вдалося витіснити із західної частини акваторії Чорного моря, а морське судноплавство було відновлено. Втім, інша частина Чорного, Азовського морів і порти Миколаєва та «Ольвія» в Миколаївській області так і залишаються заблокованими. Тільки коли Україна запровадила симетричну відповідь з ураження енергетичної структури росії, вдалося зменшити нищення української інфраструктури. У звільненні полонених зацікавлені обидві сторони протистояння, тому з різними інтервалами і в різній кількості за міжнародного посередництва процес усе ж триває.

Тож українські зусилля зі втілення Формули миру через проведення Саміту миру так і не змогли об'єднати міжнародну спільноту; навпаки, як показав подальший прихід Президента Д. Трампа до влади у США, зробили Захід ще більш роз'єднаним. Зупинити ж глобальну ескалацію теж не вдалося. Вона тільки посилилась, і мирні ініціативи В. Зеленського виявилися майже похованими. Натомість Глобальний Південь продовжує наступ на Захід.

Українська дипломатія в лещатах путінсько-трампівського плану: говоримо про мир, але продовжуємо війну

Попередні вимоги Д. Трампа щодо примусу України до миру були доволі багатонадійливі для кремля в плані дотиснення України до капітуляції. Саме тому в. путін уже під час інавгурації Д. Трампа 20 січня 2025 року провів засідання російського Радбезу та заявив про готовність до мирних переговорів із Вашингтоном. Дипломатичний шлях давав йому низку преференцій для капітуляції України.

По-перше, шляхом імітації «бажання до миру» як головної мрії Д. Трампа стати глобальним миротворцем із Нобелівською премією миру, в. путін може тримати того під своїм психологічним контролем, здійснювати над ним «зовнішнє управління» й через нього підштовхувати Україну до капітуляції. По-друге, використовувати дипломатичний шлях як прикриття для продовження війни та досягання переваг на полі бою. По-третє, звинувачуючи Україну в небажанні йти на російський компроміс, позбавити ту підтримки з боку США й запровадити до неї пекельний тиск, який змусить прийняти принцип «мир через капітуляцію». По-четверте, припинення вогню давало в. путіну можливість закріпити територіальні здобутки та відновити собі військовий ресурс. Невипадково тому в. путін погодився на переговори, але за умови виконання жорстких вимог, серед яких: відмова України від членства в НАТО, обмеження військового потенціалу України, надання їй нейтрального статусу, а також усунення Уряду України від влади через перевибори та встановлення російських маріонеток, які приймуть умови росії.

Від самого початку каденції нового Президента Д. Трампа його команда розуміла, що обіцянки про мир в Україні за «24 години» були нездійсненні. Тому Д. Трамп одразу поставив на паузу досягнення миру за 100 днів, щоби висунути Україні ультиматум і примусити її в дипломатичний спосіб шляхом силового тиску прийняти умови росії.

У цій ситуації українська дипломатія усвідомлювала жорстку реальність воєнної поразки. Одним із таких заходів стало припинення з боку Д. Трампа воєнної допомоги Україні та відключення від розвідувальної інформації. Тому Президент В. Зеленський погодився на переговори з рф у будь-якому форматі, але водночас теж поставив умови, згідно з якими Україна

не погоджується на юридичне визнання окупованих територій російськими. Метою таких переговорів має бути припинення вогню, надання Україні надійних безпекових гарантій і підтримання стійкого миру після завершення бойових дій.

Українська дипломатія наполягала на тому, що Україна не агресор, а жертва російської окупації, тому не можна звинувачувати її в небажанні досягнути миру. Врешті-решт 11 березня 2025 року в місті Джидда Саудівської Аравії відбулися перші переговори делегацій України та США, наслідки яких стали знаковими в питанні зняття заборони на американську допомогу, що її затвердив ще Президент Дж. Байден, і продовження контактів зі США та рф.

По-перше, на цій зустрічі були обговорені умови перемир'я в російсько-українській війні, де Україна погодилася на припинення вогню на морі та в повітрі, а також можливість появи західних миротворців. Американська сторона запропонувала Україні 30-денне припинення вогню. В. Зеленський підтвердив готовність України до тимчасового перемир'я, якщо на нього погодиться рф. США передали ці пропозиції на розгляд кремля. По-друге, ще одним питанням стало обговорення звільнення полонених за принципом «всіх на всіх», у чому були зацікавлені обидві сторони протистояння. По-третє, Україна також висловила готовність підписати зі США ресурсну угоду, яку зрештою уклали значно пізніше з певними корективами й компромісами, однак американська сторона не пов'язує її з безпековими гарантіями, які українська делегація також представила на цих переговорах. Водночас Вашингтон вважає, що досягнути припинення вогню та покласти край війні неможливо, «якщо обидві сторони не підуть на поступки»; США переконані, що й Україна, і рф «мають зрозуміти, що немає військового вирішення цієї ситуації». «Росіяни не можуть завоювати всю Україну, і, вочевидь, Україні буде дуже важко в будь-який розумний період часу якось змусити росіян повернутися туди, де вони були в 2014 році», — наголосив Марко Рубіо перед переговорами з Україною [4].

Проте позиція москви продемонструвала неготовність до виконання запропонованих пропозицій. Перемир'я так і не було досягнуто ні під час Великодніх свят, ні у 30-денний термін, оскільки москва прагнула домогтися в такий «дипломатичний» спосіб капітуляції України, а не миру. 17 квітня 2025 року

відбулася зустріч в Парижі, де США презентували Європі проєкт мирної угоди між росією та Україною, яка передбачає фактичне замороження війни, а також послаблення санкцій проти росії в разі тривалого припинення вогню [5].

Основні параметри цього плану попередньо були узгоджені з в. путіним і одержали позитивний відгук, оскільки в ньому були викладені головні умови росії. В них, окрім припинення вогню, було передбачено, що США погодилися визнати «російськими» Крим і частини Херсонської, Запорізької, Донецької та Луганської областей, що перебувають під російською окупацією. Водночас США не вимагають від України і держав ЄС російської юридичної юрисдикції над цими територіями. Україна ж зберігатиме де-юре визнання своїх кордонів у межах до 2014 року.

Росія зобов'язується не перешкоджати судноплавству по Дніпру, а також отримує підтвердження, що Україна не стане членом НАТО, але може стати членом ЄС. Лінія розмежування територій, які контролюють рф та Україна, проходитиме по лінії фронту. Росія має деокупувати захоплені території Харківщини, Україна — Белгородщини та Курщини.

Санкції проти росії будуть скасовані, і США відновлять свої відносини з рф щодо реалізації інвестиційних економічних проєктів. Україна погоджується на підписання зі США угоди про розподіл прибутку від надр, попри те, що її умови наразі не визначені. Україні нададуть «надійні гарантії безпеки», які має забезпечувати контингент із європейських держав без участі військовослужбовців США. Водночас жодних юридичних зобов'язань стосовно їх виконання не передбачено. Україна отримує допомогу на відбудову. Джерела її фінансування, обсяги, відповідальність росії в документі також не передбачені [6].

Після цього залишилося тільки отримати згоду в Україні. Українська сторона висловила невдоволення цим документом, її підтримали і європейські партнери. Щоб підняти ставки, Д. Трамп особисто попередив, що це «остання пропозиція». Якщо ж цей мирний план не буде сприйнятий, США «вийдуть із процесу». Тому 23 квітня 2025 року від імені Уряду Україна надіслала до Вашингтона заяву про те, що вона готова до переговорів, але не до капітуляції та не прийме замороженого конфлікту, замаскованого під мир [6]. Того ж дня в Лондоні відбулася зустріч із європейськими партнерами, де було обговорено основні пункти заяви.

У цих пунктах Україна намагалась упередити визнання за росією міжнародного суверенітету над Кримом та іншими окупованими територіями. Тобто визнання з боку України російської анексії, включно з Кримом, неможливе за жодних умов. У 5 пунктах переговорного документа зазначено, що будь-яка мирна угода має бути заснована на міжнародному праві, а не на «капітуляції». Гарантії як ціна за будь-яку мирну угоду, за якою Україна поступиться територією росії, навіть тимчасово, мають бути чіткими та надійними. Право обирати безпекові (НАТО) або економічні (ЄС) союзи, до яких Україна прагне вступити, не може бути обмежене. Україна не прийме угоду з обмеженнями для Збройних сил України та української оборонно-здатності.

Україна має перебувати в центрі мирного процесу, а не під контролем над переговорами з боку Д. Трампа. Дозвіл росії контролювати Крим дає їй можливість загрожувати не тільки Україні, а й союзникам НАТО і США у Чорному морі — Болгарії, Румунії та Туреччині. Росії не можна дозволити використовувати угоду для обмеження чисельності ЗСУ та української оборонної промисловості [7].

Проте Мирний план Д. Трампа не має практичного втілення. Адже намагання США зірвати лондонську зустріч не дає відповіді на те, як досягнути фінальної згоди від будь-якої зі сторін, і не наближає миру. Крім того, такі дії Д. Трампа підривають довіру його європейських партнерів до його обіцянок і рішучості. Втім, в. путін втілює свій план продовження війни під прикриттям дипломатії.

У цих умовах українська дипломатія разом із європейцями намагалася втілювати положення Д. Трампа щодо встановлення миру в Україні протягом 100 днів після його інавгурації. З одного боку, важливо було утримати Д. Трампа в переговорному треку і змусити його запровадити санкції проти росії за відмову від 30-денного перемир'я, а з іншого, виконати ту частину умов стосовно забезпечення гарантій безпеки України, що були покладені на європейців.

Зважаючи на свій попередній план, Д. Трамп чітко заявив, що гарантії безпеки має реалізувати контингент європейських держав без участі військовиків США, хоча щодо надійності таких гарантій не йшлося. Крім того, Д. Трамп відмовився від

формату військової допомоги в межах «Рамштайну», що дедалі більше ускладнювало безпекову ситуацію України. Щодо виконання цих вимог деякі союзники покладали надію на НАТО та розміщення його контингентів у демілітаризованій зоні на території України після підписання угоди про завершення війни, а також миротворчих сил під егідою ООН, які начебто мали дати «чіткі» безпекові гарантії.

Згодом стало зрозуміло, що широкомасштабну воєнну операцію неможливо замінити миротворчою операцією, яка потребує велетенських ресурсів і згоди Північноатлантичного альянсу та росії без як боязні для НАТО бути втягнутими у війну, так і суперечностей із цього приводу в самому альянсі. Але кремль категорично виступив проти розміщення в Україні миротворців із країн НАТО [8]. Було також багато ідей про рівень гарантій, який відповідав би статті 5 Вашингтонського договору, але ці ідеї виявилися нереалістичними.

Саме тому на початку березня 2025 року Прем'єр Великої Британії Кір Стармер оголосив про створення «коаліції охочих» для розгортання в Україні «міжнародних сил безпеки» в разі досягнення угоди про припинення вогню. Основним питанням, яке вже обговорювали 27 березня 2025 року на саміті лідерів країн коаліції в Парижі, було направлення військового контингенту в Україну для контролю над дотриманням мирної угоди, якщо та буде укладена з росією. Проте її учасники відмовилися від такої ідеї й перейшли до пошуку альтернатив, оскільки зіткнулися з політичними та логістичними обмеженнями й відмовою США та росії в підтримці такої місії.

Але намір підтримувати Україну не припинився. З «коаліції охочих» виросла «коаліція рішучих» — об'єднання держав, які активно підтримують Україну в повномасштабній війні з росією. Темати для обговорення та координації стали 4 основні цілі, коли стало очевидно, що переговори з виконання 30-денного перемир'я зайшли в глухий кут. Загалом теми обговорення такі: «надання всебічної підтримки Україні, включаючи військову, фінансову, матеріально-технічну та розвідувальну допомогу; розгляд можливості розгортання міжнародних сил безпеки в Україні у разі досягнення домовленостей про припинення вогню з Росією; активне обговорення та розробка гарантій безпеки для України на довгострокову перспективу; пошук альтернативних

механізмів забезпечення безпеки, враховуючи політичні та логістичні складнощі з відправкою миротворчого контингенту; підтримка України на переговорному процесі з метою досягнення справедливого миру та посилення її обороноздатності» [9]. З цією метою 10 травня 2025 року в Києві відбулося засідання лідерів країн «коаліції рішучих» у гібридному форматі: частина учасників була присутня особисто, частина — онлайн. Лідери «коаліції рішучих» обговорили гарантії безпеки для України після можливої угоди про припинення вогню з росією. Вперше до цієї зустрічі приєднався Канцлер Німеччини Фрідріх Мерц. На саміті в Києві порушили дискусію щодо 30-денного перемир'я між Україною та рф, але якщо москва не погодилася б на нього, мали запровадити додаткові санкції проти країни-агресора, які США так і не підтримали.

У відповідь Вашингтон ультимативно висунув вимоги щодо відновлення прямих переговорів між Україною та росією, інакше США «вийдуть» із війни, що загрожувало обіцяними санкціями кремлю та припиненням воєнної допомоги Україні. Представники «коаліції рішучих» взяли участь у спільному дзвінку, в межах якого закликали в. путіна до 30-денного припинення вогню з 12 травня 2025 року. Україна також висловила готовність припинити вогонь. В. путіну нічого не залишалося, як відповісти на такі вимоги, щоб утримати безмежну довіру Д. Трампа. В межах цієї відповіді він, по-перше, запропонував Україні меморандум про мирний договір, по-друге, повернутися до переговорів у Стамбулі за калькою стамбульського пакту 2022 року, що відбувався на початку широкомасштабної війни.

Меморандум повторює ті самі вимоги, які є складовою частиною капітуляції України. Серед них: відмова України від членства в НАТО та письмова обіцянка США й великих держав Заходу, що Північноатлантичний альянс не буде розширюватися на Схід; надання Україні нейтрального статусу; скасування санкцій проти росії та повернення заморожених активів; забезпечення захисту російськомовних і московського патріархату під виглядом свободи віросповідання; визнання російської юрисдикції над окупованими росією територіями Криму, Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей. США і Захід мають припинити постачання Україні західної зброї та змінити українську владу, встановлену після 2014 року [10].

Меморандум рф містить вимогу провести в Україні вибори не пізніше ніж за 100 днів після скасування воєнного стану і перед підписанням мирного договору. Росія також хоче, щоб Україна вивела свої війська з Луганської, Донецької, Херсонської та Запорізької областей.

Усе це російська дипломатія подає як усунення «основних причин» війни росії проти України, а головна умова для встановлення перемир'я полягає в тому, що «коли Путін зрозуміє, що не зможе досягнути мирної угоди на своїх умовах, він намагатиметься показати українцям і європейцям за допомогою воєнних перемог, що “завтрашній мир буде ще більш болючим”» [10]. У відповідь на цей меморандум Президент В. Зеленський заявив: «Це ультиматум, і його не сприйматимуть ні українська сторона, ні будь-хто інший всерйоз, тому що там ультиматум» [11].

І все ж таки Україна була змушена піти на прямі переговори з російською стороною у Стамбулі, оскільки відмова від них призвела б до великих дипломатичних ускладнень у відносинах зі США. Водночас в. путін домогся уникнення ескалації відносин із Д. Трампом і послаблення тиску з боку Європи.

Висновки

Отже, українська дипломатія змушена рухатися в межах путінської парадигми продовження війни, розв'язуючи на стамбульських зустрічах суто військові питання, які стосуються обміну військовополоненими та повернення тіл загиблих, а не питання досягнення перемир'я чи завершення війни. Це слугує для кремля прикриттям у продовженні війни й, очевидно, цілком задовольняє в. путіна, оскільки такі переговори кремль використовує для того, щоб звинуватити Україну в їх затягуванні. Зазначене створює умови для подальшого наступу російських військ доти, доки Україна не пристане на їхні умови або ж доки вони не втратять свого наступального потенціалу. Очевидно, така фабула переговорів задовольняє і Д. Трампа, оскільки вона була розцінена як «здобуток американської сили та лідерства Президента США» [12].

Тож із формулою «дипломатія є продовженням війни», певно, змирився й сам Д. Трамп, риторика якого про безумовне припинення вогню дедалі більше відходить на задній план зусиль щодо припинення російської агресії, і, ймовірно, навпаки, є схильність до її продовження. Підтвердженням цього є реакція Білого

дому на заяву речника в. путіна Дмитра Пескова про те, що росія не готова погодитися на безумовне перемир'я з Україною через те, що Захід не припиняє воєнну допомогу України. «Перемир'я є перемир'я, і ви припиняєте (бойові дії. — *Авт.*). Але Америка не каже, що “ми припинимо будь-які постачання”. Велика Британія теж цього не говорить. Франція теж цього не каже. У цьому й полягає проблема», — заявив Д. Песков [13]. І реакція не забарилась; 2 липня 2025 року Білий дім підтвердив призупинення постачання Україні боеприпасів і ракет під виглядом вичерпання їх останніми роками [14]. У такому разі Україні залишається розраховувати тільки на власні сили та європейських партнерів у гарантуванні своєї та європейської безпеки.

1. Рішення Саміту миру: публікуємо документ, ухвалений у Швейцарії щодо України // Європейська правда. 16 червня 2024. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/06/16/7188218>
2. Володимир Зеленський: Реалізація Плану перемоги посилить нас і дасть українцям впевненість у майбутньому // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 17 жовтня 2024. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-realizaciya-planu-peremogi-posilit-nas-i-93897>
3. План перемоги складається з п'яти пунктів і трьох таємних додатків // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 16 жовтня 2024. URL: <https://www.president.gov.ua/news/plan-peremogi-skladayetsya-z-pyati-punktiv-i-troh-tayemnih-d-93857>
4. Зустріч у Джидді. Чого очікувати від перемовин США та України в Саудівській Аравії, що пропонує Київ і чого хоче Трамп // NV. 11 березня 2025. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/peregovori-ukrajini-ta-ssha-v-sauidivskiy-araviji-proydu-t-u-dzhiddi-11-bereznia-pro-shcho-domovlyatsya-50496793.html>
5. Nardelli, A., Wickham, A. and Krasnolutska, D. (2025) 'US Offers to Ease Sanctions on Russia in Ukraine Peace Proposal', *Bloomberg*, 18 April. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-04-18/war-in-ukraine-us-offers-to-ease-sanctions-on-russia-as-part-of-peace-plan>
6. Сидоренко С. Не тільки Крим, не тільки НАТО. Нерозкриті деталі «мирної угоди» між Україною, США і Росією // Європейська правда. 23 квітня 2025. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/04/23/7210115>
7. Kelly, K. and Makoi, A. (2025) 'Trump: Ukraine peace deal “pretty close”', *The Telegraph*, 25 April. Available at: <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2025/04/25/russia-ukraine-zelensky-trump-putin-war-latest-news529/>
8. Розмова Трампа з Путіним. Що від неї чекати Україні і які умови висунув Кремль // BBC News Україна. 17 березня 2025. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjev4j5j37go>
9. Березіна А. Що таке «коаліція рішучих» та яка її роль у підтримці України // РБК-Україна. 10 травня 2025. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/shcho-take-koalitsiya-rishuchih-i-ka-yiyi-1746821613.html>

10. Faulconbridge, G. (2025) 'Exclusive: Putin's demands for peace include an end to NATO enlargement, sources say', *Reuters*, 28 May. Available at: <https://www.reuters.com/world/europe/putin-ukraine-peace-wants-pledge-halt-nato-enlargement-sources-say-2025-05-28/>
11. Григор'єв В. Зеленський прокоментував текст російського «меморандуму» про припинення війни // УНІАН. 4 червня 2025. URL: <https://www.unian.ua/war/memorandum-pro-pripinennya-vognyu-zelenskiy-prokomentuvav-tekst-rosiyskogo-dokumenta-13028499.html>
12. Павлюк О. «Ніхто не знає, що я хочу зробити»: як Трамп готує рішення про віну США з Іраном // Європейська правда. 20 червня 2025. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/06/20/7214221>
13. Bennett, I. (2025) 'Regime change in Iran is "unacceptable", says the Kremlin', *Sky News*, 20 June. Available at: <https://news.sky.com/story/russia-would-react-negatively-if-irans-leader-is-killed-says-the-kremlin-13385983>
14. Kube, C., Tsirkin, J., De Luce, D. and Doyle, K. (2025) 'Pentagon halts weapons shipment to Ukraine amid concerns over U.S. stockpile', *NBC News*, 2 July. Available at: <https://www.nbcnews.com/politics/national-security/pentagon-halts-weapons-shipment-ukraine-concerns-us-stockpile-rcna216358>

Hryhorii Perepelytsia,

Doctor of Political Science, Full Professor
at the Department of International Relations and Foreign Policy
of the Educational and Scientific Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Director of the Foreign Policy Research Institute

DIPLOMACY — CONTINUATION OF WAR OR PATH TO PEACE: the dilemma of Ukraine's choice

Abstract. The article addresses the key strategic task of Ukrainian diplomacy: ensuring the survival of Ukraine as a sovereign state in the context of the russian-Ukrainian war. Lacking sufficient power capacity, Ukrainian diplomacy relies on international support from the democratic world and on receiving the necessary security guarantees.

The article addresses the question of whether Ukrainian diplomacy is capable of preserving Ukraine's independence and state sovereignty. In his analysis of this issue, the author focuses on the reasons why President Zelenskyy's Peace Formula has not been fully implemented. Its provisions have not been endorsed due to a lack of confidence in Ukraine's victory as the primary guarantee of a just peace. For this reason, only the issues of nuclear security, food security, and the exchange of prisoners on an 'all for all' basis were brought to the Peace Summit in Geneva.

The author emphasises that Ukrainian diplomacy is compelled to follow putin's paradigm of perpetuating the war. The Istanbul meetings were limited to purely military matters, such as the exchange of prisoners of war and the repatriation of the bodies of the fallen, rather than addressing matters of reaching a ceasefire or ending the war, which is used by the kremlin as a pretext for continuing the war.

It is also underlined that even Trump seems to have reconciled himself to the formula 'diplomacy is the continuation of war', as his earlier rhetoric calling for an unconditional ceasefire has been pushed into the sidelines, giving way instead to an inclination towards prolonging russian aggression.

Keywords: war, peace, victory, Ukrainian diplomacy, world order, balance of power, USA, Europe, defence.